

VII. Yleiset työt.

Kaupungin yleisten töiden lautakunnan v:ltä 1934 laatima kertomus oli seuraavan sisältöinen:

Kaupungin yleisten töiden lautakuntaan kuuluivat v. 1934 puheenjohtajana johtaja G. K. Bergman, varapuheenjohtajana professori O. A. Tarjanne sekä jäsenenä pankinjohtaja T. Grotenfelt, vuorineuvos C. G. Herlitz, toimittaja J. E. Huttunen, sähkötyöntekijä O. W. Oksanen ja insinööri T. R. Vähäkallio. Kaupunginhallituksen edustajana oli teknillinen johtaja E. Moring. Lautakunta kokoontui 49 kertaa ja käsitteli tällöin 1,017 asiaa. Lähetettyjen kirjeiden luku oli 341. Sihteerinä toimi varatuomari K. I. Nordberg.

Vuoden aikana teetetyistä suurehkoista uudis- ja korjaustöistä tehdään selkoa rakennustoimiston eri osastojen toimintaa koskevissa selostuksissa.

Lautakunnan alaisina olivat rakennustoimisto ja sen tilivirasto.

Rakennustoimisto toimi kaupungininsinöörin johdolla ja jakautui kansliaan sekä 5 osastoon, nim. satamarakennus-, katurakennus- ja talorakennusosastoon, puisto-osastoon ja varasto-osastoon. Toimiston tilejä hoiti sen tilivirasto. Lähetettyjen kirjeiden luku oli 390.

Työväki ja työpalkat. Seuraava taulukko osoittaa rakennustoimiston eri osastojen työntekijäin lukumäärän kunkin kuukauden lopussa:

Kuukausi.	Satamarakennusosasto.	Katurakennusosasto.	Talo- rakennus- osasto.	Puisto- osasto.	Varasto- osasto.	Yhteensä.	Näistä varatoissa.				
							Satama- rakennus- osasto.	Katu- rakennus- osasto.	Talo- rakennus- osasto.	Puisto- osasto.	Yhteensä.
Tammikuu	921	1,698	434	44	95	3,192	596	1,221	148	—	1,965
Helmikuu	849	1,674	484	46	99	3,152	570	1,201	161	—	1,932
Maaliskuu	752	1,495	593	59	102	3,001	476	1,094	146	—	1,716
Huhtikuu	771	1,241	510	256	100	2,878	422	762	50	—	1,234
Toukokuu	763	837	398	260	98	2,356	243	306	—	—	549
Kesäkuu	604	806	385	247	86	2,128	83	265	—	—	348
Heinäkuu	460	797	381	175	80	1,893	121	258	—	—	379
Elokuu	558	824	340	157	95	1,974	228	255	—	—	483
Syyskuu	570	836	290	122	99	1,917	259	249	94	—	602
Lokakuu	562	809	308	63	84	1,826	361	315	230	—	906
Marraskuu	597	846	335	42	79	1,899	419	501	265	—	1,185
Joulukuu	611	964	315	83	95	2,068	428	689	234	48	1,399

Vakinaisissa töissä suoritettavat palkat perustuivat kaupunginvaltuuston toukokuun 27 p:nä 1931 vahvistamaan alimpien tuntipalkkojen tarifiin, muutettuina eräiden nimikkeiden kohdalla maaliskuun 1 p:nä 1934 alkaen valtuuston helmikuun 28 p:nä tekemän päätöksen mukaiseksi.

Varatoissa suoritettiin kaupunginvaltuuston helmikuun 11 p:nä 1931 ja syyskuun 21 p:nä 1932 tekemien päätösten mukaiset palkat siten, että per-

heellisten työntekijäin tuntipalkka oli kivityöntekijöillä ja niihin verrattavilla ammattilaisilla 5: 50 markkaa, rusnaajilla 5 markkaa ja apureilla 4: 50 markkaa; perheettömien työntekijäin tuntipalkat olivat vastaavasti 4, 3: 60 ja 3: 20 markkaa. Perheettömien tuntipalkat korotettiin maaliskuun alusta 60 pennillä.

Kesälomaa myönnettiin vuoden aikana 2,640 työntekijälle yhteensä 25,266 päivää seuraavasta yhdistelmästä lähemmin ilmenevin tavoin:

Osasto.	Työntekijöitä, jotka ovat nauttineet kesälomaa					Kesälomapäiviä yhteensä.
	4 päivää.	7 päivää.	2 viikkoa.	3 viikkoa.	yh-teensä.	
Satamarakennusosasto	193	149	441	102	885	8,943
Katurakennusosasto	322	162	583	136	1,203	11,866
Talorakennusosasto	137	109	54	22	322	2,355
Varasto-osasto	7	13	59	20	99	1,187
Puisto-osasto	68	31	25	7	131	915
Yhteensä	727	464	1,162	287	2,640	25,266

Tapaturmat. Tapaturmaisesti vahingoittui 489 työntekijää, joille sen perusteella suoritettiin vahingonkorvausta yhteensä 298,944: 45 markkaa. Invaliideiksi joutuneiden 10 työntekijän puolesta maksettiin elinkorkorahastoon yhteensä 159,956: 80 markkaa. Tapaturmista aiheutuneet kustannukset nousivat yhteensä 458,901: 25 markkaan. Työntekijät olivat vakuutetut Tapaturmavakuutusosakeyhtiö Kullervossa.

Satamarakennusosaston henkilökuntaan kuuluivat satamarakennuspäällikkö, avustava satamarakennuspäällikkö, 11 apulaisinsinööriä, 2 vaakitsijaa ja 2 piirtäjää. Konttorityöstä huolehti 4 toimistoapulaista. Lähettejä oli 2. Eräs osaston insinööreistä opiskeli syksyllä geotekniikkaa ulkomaisissa korkeakouluissa täysin palkkaeduin.

Suoranaista työnjohtoa osaston työmailla hoiti vuoden alussa 17 rakennusmestaria, 12 apulaistyönjohtajaa, 1 nosturien esimies ja 1 varastokirjuri. Vuoden aikana erosi 2 rakennusmestaria ja 1 apulaistyönjohtaja.

Vakinaisissa töissä olevien työntekijäin lukumäärä oli vuoden alussa 428, väheni sitten huhtikuussa 259:ään, lisääntyi 625:een kesäkuussa, mutta väheni syksyllä niin, että oli marraskuussa 156. Herttoniemen varatöissä oli tammi-kuussa 327 työntekijää, mutta lukumäärä väheni vähitellen 83:een kesäkuussa; syksyllä työntekijäin luku vaihteli 100—150:n välillä. Muissa varatöissä paitsi Lauttasaaren sillan töissä oli tammi—toukokuussa 120—350 miestä ja syys—joulukuussa 70—180 miestä; kesäkuukausina sanotut työt olivat pysähdyksissä. Lauttasaaren sillan työt aloitettiin heinäkuussa 26-miehisellä työvoimalla, työntekijäin lukumäärä oli suurin lokakuussa, jolloin työssä oli 133 miestä.

Lautakunnalle esitettiin 183 asiaa, joista 85 koski uudistuksia ja rakennustöitä ja 97 hallinnollisia tai henkilö- ja palkka-asioita. Lausuntoja annettiin m.m. satamalautakunnan suunnittelemasta Länsisataman alueen aitaamisesta; satamaliiton suunnittelemista yhtenäisistä satamaosastojen rakentamis-, kunnossapito- ja liikennöimismääräyksistä; asemakaavaosaston Länsisatamaan ja Lauttasaaren suunnittelemista Ruoholahden- ja Lauttasaarenkadun suuntaan kulkevista liikenneväylistä; Hietalahden telakan tontista ja vuokrasopimuksesta; sekä Sörnäisten rantatien varrella olevalle Osuustukkukaupan tontille ja Pääskylänkadun varrella olevalle Suomen osuuskaup-

pojen keskuskunnan tontille johtavista rautatieraiteista. Esitykset koskivat m.m. Laivarannan raiteiston järjestelyä ja laiturin eteläpään takaisen alueen hiekalla täyttämistä, Ruoholahdenrannan jatkamista ja raiteiden asettamista sille, hiilivarastoalueiden vuokraamista Saukonrannalta, Lauttasaaren siltaa, Osakeyhtiö Alkoholiiliike aktiebolagin Salmisaarella olevaa aluetta, Rahapajanrannan jatkeen varastorakennusta, lentosatamien parannuksia, Sörnäisten keskimmaiselle laiturille törmäyksestä johtuneiden vaurioiden korvaamista, Kyläsaaren järjestelyraiteita, Arabian radan painumisia, Herttoniemen radan liittämistä Oulunkylän ratapihaan ja Vantaanjoen siltaa, Herttoniemen asema-alueita ja vedensaahtia, Herttoniemen radan jäljellä olevien töiden kustannuksia sekä satamanosturien kannattavuutta ja uuden hinaaja-aluksen hankintaa. Valtionrautateiltä ostettiin 20 vaihdetta, sähköteräskiskoja sidekiskoineen 2,500 m ja kivihiiltä 600 tonnia. Osasto oli edustettuna valiokunnassa, jonka kaupunginhallitus asetti tarkastamaan Vantaan rautatiesillan suunnitelmia. Satamalautakunnalle, rakennustoimistolle, kaupunginhallitukselle y. m. viranomaisille annettiin useita lausuntoja. Kaupungin puolesta osasto valvoi Hietalahden telakan laajennustöitä, jotka pääpiirteissään valmistuivat.

Laiturien korjauksiin kuului, paitsi suojusparrustojen, puukansien ja kiinnityspatsaiden kunnossapitoa, Saukonrannan Melkinkadusta itään olevan laiturin suojusparruston sekä Sörnäisten painolastilaiturin länsipään ja keski-osan täydellinen uusiminen. Varsinaisen määrärahan lisäksi saatiin 10,000 markkaa työpalkkojen korotusten määrärahasta.

Hietalahden pohjoisranta päällystettiin asfalttiliuossepelillä ja tullitarkastusrakennuksesta etelään oleva Etelärannan osa ja varastorakennusten 10 ja 11 välinen osa Rahapajanrantaa hiekka-asfaltilla. Työpalkkojen korotusten määrärahasta saatiin 5,000 markkaa. Viimeksi mainitut työt suoritti Osakeyhtiö Wetek aktiebolag.

Katajanokan viemäri n:o 20 siirrettiin lopullisesti varastorakennus n:o 8:n luoteispuolelle.

Kruunuvuoren selän kompassitarkastuspoijun ankkuroinnin lujittamiseksi kaivettiin ankkurina toimiva betonimöhkäle liejuun ja peitettiin hiekalla.

Rahapajanrannan porttinostureihin muutettiin uudet pyörät nosturikoppien alle, korjattiin nostokoukku- ja sähkölaitteita ja hankittiin uusia nostoköysiä. Asianomaisella luvalla ylitettiin määräraha 20,000 markalla.

Kaivopuiston kylpylän rannassa olevan höyrypursilaiturin itäinen reuna varustettiin kaiteella. Eräs Kaivopuiston länsirannalla olevista laitureista muutettiin moottorivenelaituriksi Uunisaaren uimalaitokselle suuntautuvaa liikennettä varten.

Rautatieraiteiden kunnossapitoon sisältyi Töölön tavara-asemalta Katajanokalle ulottuvalla satamaradalla, Hietalahdessa, Merisatamassa, Eteläsatamassa ja Katajanokalla olevilla sivuraiteilla korjattavia kiveyksiä y. m. kaupungin suoritettavia töitä, joiden kustannukset nousivat 30,000 markkaan. Länsisataman ja Munkkisaaren raiteiden pölkkyjä vaihdettiin, kiskoja ja vaihteenosia uusittiin. V. 1933—34 naulatut kaupungin teurastamon ja Arabian tehtaan raiteet tarkistettiin ja nostettiin. Pääasiassa viimeksi mainitun raitteen korottamiseen myönnettiin 160,000 markan lisämääräraha.

Venepaikkojen kunnossapito supistui vähäisempiin korjauksiin, mutta koska määrärahaa oli vähennetty se kuitenkin ylitettiin, 17,971: 55 markalla.

Rannalta jäälle vieviä siltoja rakennettiin vain muutamia kohtiin. Edullinen talvi aiheutti tuntevan määrärahan säästön.

Ruoppauslaitteella ruopattiin kaikkien suurten viemärien suiden edustat, lumenkaatopaikkojen kohdat sekä eräiden laiturien edustoja. Lisäksi ruopattiin Ruoholahdenrannan edustalla olevan karin tienoo, Rahapajarannan uuden osan edusta, Katajanokan itäosaan rakennettavan rantapenkeeseen paikka sekä selkä Lauttasaaren sillan rakentamista varten; näiden ruoppausten kustannukset suoritettiin uudisrakennusten määrärahoista. Kiinteistötoimiston kansanpuisto-osaston laskuun ruopattiin Naurissaaren sillasta itään rakennettavan laiturin paikka. Kourakaivurilla ruopattiin Meritullintorin edusta, Katajanokan lentosatama, pohjoinen ja eteläinen venesatama, Länsisatamassa Laivarannan H varaston edusta sekä Hietalahdenrannan itäpään varsi. Edelleen ruopattiin Hietalahden allas, Lapinlahden ja Ruoholahdenrannan viemärien suiden tienoot sekä katurakennusosaston laskuun Rajasaaren uppojohdon tienoo. Pohjakiviä louhittiin Särkin pohjoispuolella olevan karireimarin kohdalta ja Ruoholahdesta Lauttasaaren lauttalaiturin edustalta. Ruoppaukset olivat käynnissä toukokuun 3 p:stä joulukuun 2 p:ään, jolloin 183 työpäivän aikana ruopattiin kaikkiaan 108,000 m³ eli n. 590 m³ päivässä. Ruopatusta määrästä vietiin n. 60,000 m³ Suomenlinnan edustalle.

Mittaukset ja tutkimukset kohdistuivat Lauttasaaren siltaan, Rahapajarannan varastorakennukseen, Ruoholahdenrannan edustalla olevaan kariin sekä Ruoholahdenrannan laiturin jatkamiseen. Lisäksi mitattiin ja tutkittiin Hietalahden telakan varustuslaiturin tienoita, pohjoista venesatamaa ja halkolaiturin tienoita. Sitä paitsi suoritettiin tonttimittauksia, kartoituksia, laiturien tarkastusmittauksia, harauksia ja menoarvion laatimiseen tarvittavia mittauksia. Työpalkkojen korotusten määrärahasta saatiin 5,000 markkaa.

Työkalustoa kunnostettiin kuten tavallisesti. Kourakaivuri n:o 1 korjattiin perusteellisesti ja puiset ruoppausproomit n:o 4 ja n:o 15 uusittiin. Työpalkkojen korotusten määrärahasta saatiin 10,000 markkaa.

Katajanokan lentosatamassa uusittiin kaksi 20 m:n pituista laituriosaa. Eräitä siellä suoritettavia töitä varten myönnetystä lisämäärärahasta käytettiin 7,942:05 markkaa. Kellosaaren lounaisrantaan rakennettiin 20 m:n pituinen laiturin ja laiturin viereinen alue sepelöitiin. Kustannukset, 24,304:45 markkaa, suoritettiin Kellosaaren lentosataman määrärahasta.

Saukonrannan ja Laivarannan eteläosan valaistuslaitteita korjattiin ja täydennettiin.

Taivallahden purkauslaituri n:o 3 ja Merisataman purkauslaituri n:o 4 uusittiin täydellisesti; edellisessä oli vain muutamien paalujen uusinta tarpeellinen. Ruoholahden purkauslaituri n:o 3 uusittiin, vahvistettiin ja suurennettiin. Pitkäsillan kaakkoinen laituritaso uusittiin ja osa rantaa täytettiin. Hakaniemen lauttalaituri uusittiin ja parannettiin.

Länsisataman uudisrakennustöitä tehtiin pääasiallisesti menosäännön perusteluihin sisältyvän ohjelman mukaisesti. Laivarantaa jatkettiin vielä 70 m, joten laiturin pituus on 870 m, siitä kulman eteläpuolella 200 m. Viimeksi mainitun laituriosan ja Hietasaarenkadun päähän tehdyn kivipenkeeseen välinen vesialue täytettiin hiekalla. Hiekkaa kuljetettiin jaaloilla 10,084 m³, hinnan ollessa 14:50—15 markkaa m³:ltä, ja hiekanpumpuamisalus Sydhamnilla 123,515 m³, hinnan ollessa 12 markkaa m³:ltä. Sydhamn nosti hiekkaa Katajanokan laiturin varrelta, Melkin luota ja Santahaminan

länsipuolelta. Laivarannan rautatieraitteita jatkettiin ja ne liitettiin Hieta-saarenkadun yhdysraiteeseen. Raiteistoa muutettiin kulman kohdalla siten, että uloinkin raide ulottui kulman ohi. Kiveys- ja asfaltoimistöitä suoritettiin ohjelman mukaisesti. Laiturin vesijohto asetettiin paikoilleen. Hieta-saarenkadun rautatieraitteita jatkettiin. Mittaajankatua pengerrerettiin Poikkikatu 4:n kohdalta länteen päin ja sepelöitiin korttelien n:ot 752 ja 755 varrella oleva osa. Poikkikatu 4:n länsipuolella oleva osaa Saukonkatua sepelöitiin ja kadun rautatieraitteita jatkettiin. Saukonranta kunnostettiin täydellisesti ja korttelit n:ot 757 ja 760 vuokrattiin heinäkuun 1 p:stä Helsingin makasiiniosakeyhtiölle ja merenkulkuhallitukselle. Korttelin n:o 760 tasoittamiseen käytettiin 995 m³ jaalاهiekkaa ja 15,450 m³ SydHAVnin pumppua-maa hiekkaa. Melkinkadusta itään olevan laituriosan suojusparruston uusimisen yhteydessä tasoitettiin sen kivialustaa. Korttelin n:o 760 varrelle laskettiin rautatieraitteet, kiveys ja vesijohto. Poikkilaiturin alue kivettiin osaksi ja sepelöitiin osaksi. Helsingin makasiiniosakeyhtiön laskuun laitettiin nosturiraitteet korttelin n:o 760 varrelle sekä nostettiin Jaalalaiturin nosturiraitteet ja rakennettiin Laivapojankadun itäpään puolelle uuden autovaa'an perustus. Korttelin n:o 247 varrella oleva Majakkakadun osa asfaltoitiin. Saukonrannan ja hiilisataman valaistuslaitteita uusittiin ja täydennettiin ja Majakkakadulle ja Läntiselle Vaihdekadulle hankittiin sähkövalaistus. Helsingin puhelinyhdistyksen tarpeita silmälläpitäen kaivettiin kanavia Saukonkatuun ja Majakkakatuun. Menot nousivat vuoden aikana 5,163,779: 90 markkaan.

Eteläsatamassa olevan 25 tonnin nosturin korottamista ei suoritettu, koska nosturin rakenteen vanhanaikaisuus teki korottamisen hyödyn epävarmaksi. Kuitenkin haluttiin kokeilla Hietalahden telakalle asennetun 75 tonnin nosturin käyttökelpoisuutta satamaliikenteessä, joten kaupunginvaltuusto päätti siirtää määrärahan v:een 1935.

Katajanokan uudisrakennustöistä valmistui 145 m:n pituinen rautaponttiseinälaiturin, jossa tärkein työ oli rautabetoniarinnan ja laiturimuurin teko. Laiturille asetettiin kaksi rautatieraidetta, sitä kivettiin 100 m ja avattiin sitten väliaikaisesti liikenteelle. Laiturialue salaojitettiin ja vesijohto asetettiin paikalleen. Laiturinosturin kiskon perustusta tehtiin 250 m. Laiturialueen täytteeksi käytettiin hiekkaa, jota saatiin rakennettavan varastorakennuksen peruskuopasta ja laiturin edustaa ruopattaessa; ruoppaus suoritettiin 8 m:n syvyyteen asti. S/S SydHAVn nosti hiekkaa 15,450 m³ ja pumppusi sen Saukonrannalle. Katajanokan itäpään ranta-alue ruopattiin tulevan rantaviivan kohdalta n. 9 m:n syvyyteen ja kaivannon täytteeksi käytettiin n. 40,000 m³ hiekkaa. Vetoraiteesta pohjoiseen oleva katu tasoitettiin ja Kruunuvuorenkadun ja Linnankadun välinen osa siitä päällystettiin asfalttise-pelillä ja jatke itäisimmälle lumenkaatopaikalle sepelöitiin. Menot nousivat vuoden aikana 2,916,044: 10 markkaan.

Vanhankaupungin selän länsirannan satamaradan järjestelyraitteet rakennettiin, mutta avattiin vain osaksi liikenteelle pohjan paikoittaisen huonouden tähden. Penkereen rakentaminen suoritettiin osittain varatyönä. Työpalkkojen korotusten määrärahasta saatiin 15,000 markkaa.

Ulkopaalullisia venepaikkoja rakennettiin Taivallahteen ruutikellari-alueen eteläpuolelle 50 ja samoin 50 Kaisaniemen rantaan Pitkän sillan länsipuolelle.

Laivastokadun uloimmille venepaikoille ja Käenkujan venepaikoille lyötiin ulkopaalut.

Täytteen saanti lisääntyi. Täytettä otettiin Taivallahteen, Hernesaarelle, Kaivopuiston rantaan, Siltavuorenrannalle, Sörnäisten rantatien ja Lautatarhankadun varrelle, keskuskivankilan kohdalla olevalle rannalle, Kyläsaaren tien pohjoispuolelle ja työpajan tienoille Toukolaan. Työpalkkojen korotusten määrärahasta saatiin 10,000 markkaa.

Herttoniemen rakennustöitä rakennettiin varatoinä. Vantaanjoen rannoille radan penkereisiin tuotiin täytettä Tattarisuon luona olevasta sora-kuopasta. Penkereitä korotettiin monin paikoin muuallakin, m.m. Malmin tiestä itään oleva penger ja Porvoon tien eteläpuolella oleva penger korotettiin 1.5—2 m yli tasausviivan ja täytteenä käytettiin Herttoniemestä tuotua hiekkaa. Vantaan sillan paikan pohjatutkimuksia täydennettiin, Malmin tien varrelle kaivettiin sivuoja, Herttoniemen asema-alue tasoitettiin ja teille tehtiin ahtokivipohjat. Herttoniemen radan johdosta Oulunkylän asemalla tehtävät tarpeelliset työt suorittivat valtionrautatiet kaupungin laskuun; näiden töiden kustannukset nousivat 98,566:30 markkaan. Öljysataman väylä tutkittiin tarkoin ja havaittiin n. 10 m:n syvyisen väylän teko mahdolliseksi suuremmitta louhimisitta. Töihin käytettiin 4,925,287:45 markkaa; sitä paitsi katurakennusosasto käytti 1,377,446:95 markkaa tien rakentamiseen ¹⁾.

Varatoinä louhittiin ja tasoitettiin Salmisaaren eteläosa tammi- huhtikuussa. Kustannukset nousivat 565,000 markkaan. Kaupungin ja Osakeyhtiö Alkoholiliike aktiebolagin keväällä neuvoteltua Salmisaaren pohjoisosassa olevan korttelin myynnistä Alkoholiliikelle, edellytyksin, että kaupunki suorittaisi alueen tasoitustyöt, aloitettiin työt mainitulla paikalla huhtikuun puolivälissä. Kesällä töitä ei tehty, mutta niitä jatkettiin jälleen syyskuussa. Lokakuun alusta menot merkittiin eri tilille. Yleisten satamavaratöiden tilille merkittiin 608,000 markkaa. Talvella jatkettiin Länsisataman korttelin n:o 245 tasoittamista; kustannukset olivat 336,000 markkaa. Keväällä syvennettiin Hietalahdenrannan itäosan viereinen vesialue telakan laajentamisen yhteydessä 7 m:n syvyiseksi kustannusten noustessa 246,000 markkaan. Kevättalvella hankittiin myös täytettä Kyläsaaren järjestelyraiteiston penkereeseen, jolloin kustannukset olivat 245,000 markkaa.

Painolastilaiturin itäosaan järjestettiin lannanlaivauspaikka. Tarkoitusta varten myönnettiin 22,000 markkaa.

Mustasaaren höyrypursilaituri uusittiin kokonaisuudessaan; paalut lyötiin vanhaan arkkuun. Työn suoritukseen myönnettiin 11,981:10 markkaa.

Uunisaaren uimalaitoksella osasto suoritti kaikenlaisia pienehköjä töitä, m.m. rakennettiin laitureita ja silta, tehtiin tunneli aallonmurtajan lävitse, perattiin rantoja ja pohjaa y.m. Kustannukset, jotka nousivat 238,000 markkaan, velotettiin talorakennusosastolta. Hiekan vastaanottamiskustannuksista, jotka tekivät 11,135 markkaa, velotettiin kaupunginhallitusta (kansanpuisot).

Kun kaupunki oli päättänyt ottaa rakentaakseen Lauttasaaren sillan ja kaupunginhallitus päättänyt huhtikuun 5 p:nä antaa sillan tukirakenteiden, maatumien ja pilarien rakentamisen satamarakennusosaston tehtäväksi, aloitettiin työt kesäkuun puolivälissä. Yleisestä varatyömäärärahasta myönnettiin 2,000,000 markkaa. Sillan rautarakenteiden hankkimisen toimitti urakalla Kone- ja siltarakennusosakeyhtiö. Urakkahinnan, 5,378,000 markkaa, josta vuoden aikana käytettiin 1,882,300 markkaa, kaupunginvaltuusto päätti kesäkuun 13 p:nä ottaa v:n 1935 menosääntöön. Salmisaaren puoleinen

¹⁾ Vrt. s. 20*.

maatuki sekä pilarit n:ot 1, 2 ja 7 rakennettiin melkein valmiiksi. Pilari n:olle 3, jonka perustana on kallio, ruopattiin paikka ja valmistettiin arkkua, pilarien n:ojen 4 ja 5 paikoille laskettiin hiekkakerros sekä veistettiin jälkimmäisen pilarin arkkua, pilari n:on 6 paalutus tehtiin ja arkku veistettiin. Lauttasaaren puoleisen maatuen perustus valmistettiin ja saaren penger rakennettiin vesirajaan asti louhikivestä ja hiekasta. Kustannukset nousivat 1,951,417: 35 markkaan.

Hinausalus H 2:n rungon Hietalahden telakalla edelleen säilyttämiseen myönnettiin 7,600 markkaa.

Kulosaaren kartanon alueelle Naurissaaren sillan itäpuolelle rakennettiin moottorivenelaituri kiinnityspaikkoineen. Kustannukset, 25,000 markkaa, merkittiin Herttoniemen siirtolapuutarhan tilille.

Kaupungin myydessä korttelin n:o 781 Osakeyhtiö Alkoholiliike aktiebolagille sitoutui se samalla tasoittamaan alueen määrättyyn korkeuteen ja louhimaan osan sen viereistä tasoittamatonta Tallberginkatua. Louhittava kalliomäärä laskettiin 80,400 m³:ksi, josta vuoden aikana louhittiin 39,200 m³. Louhittua kiveä käytettiin Lauttasaaren sillan rakentamiseen, Hietasaarenkadun ja Mittaajankadun pengertämiseen sekä murskattiin osaksi sepeliksi. Satamavaratöiden tililtä maksettujen kustannusten lisäksi aiheutui suoritusta työstä 1,048,302: 10 markan meno, joka maksettiin yleisiä varatöitä varten varatusta määrärahasta.

Kaivopuiston kylpylästä itään olevan täytetyn ranta-alueen saatua istu-
tuksensa, rakennettiin rantamuuri valmiiksi kylpylän rannassa olevaan laituriiin asti. Kustannukset, 19,010: 05 markkaa, suoritettiin yleisiä varatöitä varten varatusta määrärahasta.

Kulosaaren sillalle rakennettiin toinen vartiokoppi itään päin suuntautuvaa liikennettä varten ja sillan ja Sörnäisten satamaraiteen välinen jalkakäytävä levennettiin ja kunnostettiin. Kustannukset nousivat 21,656: 55 markkaan, mikä merkittiin kaupunginhallituksen tiliin.

Vuotien ja nahkojen säilyttämiseen varatun Rahapajanrannan varastorakennuksen n:o 11 itäisimmän osan permannoksi laskettiin hiekka-asfalttikerros. Työ maksoi 19,800: 80 markkaa ja sen suoritti Osakeyhtiö Wetek aktiebolag.

Satamaradan kohdalla olleet Runeberginkadun vesi- ja kaasujohdot muutettiin, jotta rata saataisiin kaksiraiteiseksi sekä voitaisiin alentaa tältä kohdin. Valtajohtojen ohella järjestettiin varajohdot satamaradan alitse 13 m valtajohdoista itään. Kanavien louhinnan, muurien y.m. sekä valtajohdot-
jen kustannukset nousivat 450,000 markkaan. Kaasu- ja vesijohtolaitos kustansivat varajohtojen putket ja asettivat ne paikoilleen.

Muiden viranomaisten sekä yksityisten laskuun suoritettiin töitä 867,574: 40 markan arvosta.

Työvälineiden vuokrina, korvauksena laitureille aiheutuneiden vaurioiden korjaamisesta ja veneiden talteenotoista sekä suoritettujen töiden yleis-
menojen korvauksena osasto sai tuloja 78,640: 80 markkaa.

Katurakennusosasto. Osaston henkilökunnan muodostivat katurakennus-
päällikkö, avustava katurakennuspäällikkö, 9 apulaisinsinööriä, 3 vaaksisijaa, 5 piirtäjää, 1 kemisti, 1 laborantti ja 9 toimistoapulaista. Suoranaisesta työn-
johdosta osaston työmailla huolehtii 49 rakennusmestaria, 6 apulaistyön-
johtajaa sekä konemestari.

Vakinaisissa töissä olevien työntekijäin lukumäärä oli suurin syyskuussa, nim. 595 miestä, ja pienin joulukuussa, jolloin se oli 261 miestä. Varatyön-

tekijäin lukumäärä oli suurin maaliskuussa, jolloin osaston töissä oli 1,210 miestä.

Katujen ja yleisten paikkain korjausta- ja kunnossapitoa varten oli menoarviossa määrärahoja yhteensä 748,000 markkaa, mutta myönnettiin myöhemmin edellisen lisäksi 50,000 markkaa. Kustannukset nousivat 765,584: 45 markkaan jakautuen seuraaviin eriin: katukorjaukset 539,398: 65 markkaan, kaiteet 114,827: 75 markkaan, kuorma-ajuriasemat 2,774: 25 markkaan, katukilpien uudistus 13,383 markkaan sekä mittaukset ja tutkimukset 95,200: 80 markkaan.

Katukorjauskustannukset, 539,398: 65 markkaa, jakautuivat seuraavasti: kiveyksiin 196,532: 15 markkaa, sepelöimiseen 199,302: 60 markkaa, käytäviin 34,960: 90 markkaa, painuneiden katujen koroittamiseen ja tasoittamiseen 17,772: 40 markkaa sekä työnjohtoon ja sekalaisiin menoihin 90,830: 60 markkaa.

Uudistustöistä mainittakoon seuraavat työkustannusten noustessa alla mainittuihin määriin: Aleksanterinkatu 1:n käytävä 11,048: 50 markkaan, Kasarmintorin hallin edessä olevan kolmion päällystäminen 102,111: 40 markkaan, Kapteenipuistikon käytävä 9,212 markkaan, Merikatu 19—21:n ja Laivurinkatu 1—3—5:n käytävä 18,888: 40 markkaan, Porthaninkatu 8:n käytävä 7,349: 25 markkaan, Rahapajankadun puiston puoleisen sivun rautakaide 6,058: 70 markkaan, eräiden Vallilan katujen lopullinen kunnostaminen 99,551: 05 markkaan, kenttäkivikatujen asfaltoiminen 140,691: 80 markkaan, täytemaan vastaanotto 48,530: 50 markkaan, uudet korokkeet ja liikennemerkkit 40,246: 80 markkaan, Fabianin- ja Liisankadun välisen Kaisaniemenkadun osan leventäminen 205,397: 15 markkaan, Pohj. Hesperian- ja Linnankoskenkadun välisen Mechelininkadun osan tasoitus ja puuistutukset 817,228 markkaan, jolloin v:teen 1935 siirrettiin 517,772 markkaa, Stenbäckin- ja Munkkiniemenkadun välisen Topeliuksenkadun osan tasoitus ja asfalttisepelöiminen 286,641: 70 markkaan, Vilhonvuoren puistikon teiden ja Hämeentien ja portaiden välisen istutuksen laitanta sekä puistikon itäpuolella olevan tien tasoitus 225,572: 95 markkaan, Sturenkadun ja Kumpulantien välisen Mäkelänkadun osan lounaispuolen tasoitus ja puuistutukset 894,179: 65 markkaan, Vuorelankadun asfalttisepelöiminen 50,926: 15 markkaan sekä Töölöntorin hiekoittaminen 65,174 markkaan.

Uusien katujen kustannukset nousivat vuoden aikana 3,028,808 markkaan ja yhteenlasketut korjaus- ja kunnossapitokustannukset 765,584: 45 markkaan. Katujen ja yleisten paikkain kokonaiskustannukset vuoden aikana olivat näin ollen 3,794,392: 45 markkaa.

Kanavien ja viemärien korjaus- ja kunnossapitokustannukset nousivat 743,860: 80 markkaan jakautuen seuraavasti: johdot 394,968: 05 markkaa, syöksykaivot 222,611: 15 markkaa, ojat 27,142: 05 markkaa sekä työnjohto ja sekalaiset menot 99,139: 55 markkaa. Välttämättömiä viemäriverkon täydennystöitä suoritettiin useissa eri paikoissa kaupunkia yhteenlaskettujen kustannusten ollessa 198,461 markkaa; viemärien huuhteluvesikustannukset nousivat 9,864: 90 markkaan. Savilan ja Alppilan puhdistuslaitosten käyttö- ja hoitokustannukset olivat 192,422: 40 markkaa, Nikkilän sairaalan puhdistuslaitoksen vastaavat kustannukset 6,150 markkaa ja Kyläsaaren puhdistuslaitoksen 383,008: 15 markkaa.

Alppilan puhdistuslaitoksen puhdistusteho oli hyvä. Laitoksen kokonaispuhdistusteho oli, mitattuna 5 vrk:n biokemiallisen hapenkulutuksen mukaan, vuoden aikana keskimäärin 85 %.

Savilan puhdistuslaitoksen puhdistusteho oli huono, johtuen osittain laitoksen suuresta ylikuormituksesta, osittain siitä, että Savilan uuden pumppulaitoksen rakentaminen pakotti häiritsemään laitoksen toimintaa. Rakennustöiden takia suoritettiin kemialliset tutkimukset vain osana vuotta, jolloin kokonaispuhdistusteho oli 5 vuorokauden biokemiallisen hapenkulutuksen mukaan keskimäärin 60 %; on kuitenkin huomattava, että likavesimäärästä n. 75 % juoksee täysin puhdistamattomana Töölönlahteen. Tämä epäkohta korjautuu kuitenkin uuden pumppulaitoksen käytäntöön tultua. Savilan puhdistuslaitoksen voimankulutus oli 38,619 kwt.

Kyläsaaren puhdistuslaitoksessa puhdistettiin vuoden aikana 2,005,906 m³ viemäriverettä, josta 1,479,564 m³ puhdistettiin biologisesti ja loput mekaanisesti. Kokonaispuhdistusteho oli edellä mainitun biokemiallisen tutkimuksen mukaan keskimäärin 95 % ja mekaaninen puhdistusteho 35 %. Parhain vuoden aikana saavutettu puhdistusteho oli 99.9 % ja puhdistetun veden biokemiallinen hapenkulutus oli parhaimmassa puhdistustuloksessa 1 mg litralta 5 vuorokaudessa. Keskimäärin oli vuoden aikana puhdistetun veden 5 vuorokauden biokemiallinen hapenkulutus 23 mg litralta. Toukokuun lopulla tapahtuneen Kallion alueen laitokseen yhdistämisen jälkeen oli laitos huomattavasti ylikuormitettu ja puhdistusteho huononi. Laitoksen kokonaisvoimankulutus oli 408,110 kwt. Laitoksen kaasuntuotanto oli vuoden aikana 99,302 m³ metaanikaasua, vastaten n. 150,000 m³ kaasulaitoksen kaasua. Lietteentuotanto oli 3,539 m³ kuivattua lietettä, jonka osittain kaupunki ja osittain yksityiset käyttivät lannoitusaineena.

Laitoksessa on tehty tutkimuksia ja kokeita jo yli 2 1/2 vuotta edullisimpien puhdistustapojen selvillesaamiseksi. Näin pitkäaikaiset tutkimustulokset, jolloin vesimäärä ja sen laatu ehtivät suuresti vaihdella, ovat jo jokseenkin täydellisiä ja luotettavia. Katuosasto laatiikin parhaillaan yhteenvetoa tutkimusten tuloksista.

Paitsi niitä kemiallisia tutkimuksia, joita suoritettiin Kyläsaaren laboratorissa, jatkoi lääketieteenlisensiaatti W. Lojander vuoden alkupuolella laitoksen bakteriologisia tutkimuksia. Tutkimusten tulokset julkaisi tohtori Lojander tutkielmassaan Untersuchungen über die Reinigung der Abwasser mittels Belebtschlammethode¹⁾. Tutkimusten mukaan oli laitoksen bakteriologinen puhdistusteho vettä normaalisesti puhdistettaessa 98—99 %. Paras todettu bakteriologinen puhdistusteho oli yli 99.9 %.

Käpylän putkivalimolla jatkettiin v. 1933 aloitettuja kokeita sopivimman betonin eristysaineen määräämiseksi. Tutkimusten suorittamista hoiti insinööri H. V. Rahtu, joka julkaisi tulokset Suomen kunnallisteknillisen yhdistyksen julkaisussa v. 1934 Muutamia betonin tiiveys- ja kestävyys-tutkimuksia nimisenä kirjoitelmana.

Rajasaaren ja Nikkilän puhdistuslaitosten sekä Savilan pumppulaitoksen yksityiskohtaisten piirustusten laadintaa jatkettiin. Sitä paitsi laadittiin suunnitelma lietesäiliöiden rakentamista varten Kyläsaaren ja tehtiin summittainen kustannusarvio Merisatamaan rakennettavasta puhdistuslaitoksesta. Viemäriverkon laajennussuunnitelmia laadittiin tarvittavissa kohdin ja jatkettiin vanhan viemäriverkon uudelleen laskemista mikäli aikaa riitti.

Vuoden kuluessa suoritettiin m. m. seuraavat suuret viemäriverkon uudistus- ja täydennystyöt, joiden kustannukset nousivat alla mainittuihin määriin: Helsingin- ja Kaarlenkadun välisen Kallion urheilukentän alaisen

¹⁾ Ks. julk. Duodecim, Ser. A. Tom. XVII, Fasc. 2. 1934.

viemäriin uusiminen 177,885: 55 markkaan, Porvoonkadun viemäri Fleminginkadusta 33 m länteen 29,126: 60 markkaan sekä Käpylän pohjoisosan viemärien yhdistäminen Kyläsaaren kokoojajohtoon 334,031: 70 markkaan.

Uusien katurakennustöiden yhteydessä rakennettiin viemäreitä alla mainittuihin katuihin kustannusten ollessa seuraavat: Pohj. Hesperiankadun ja Kammionkadun väliseen Mechelininkadun osaan 391,639: 70 markkaa, Valpurintien ja Paciuksenkadun väliseen Munkkiniemenkadun osaan 101,975: 15 markkaa, Munkkiniemenkadun ja Munkkiniemen vanhan tien väliseen Paciuksenkadun osaan 95,106 markkaa ja Salmentien ja Kuortaneenkadun väliseen Mäkelänkadun osaan 75,741: 35 markkaa. Savilan pumppulaitoksen ja painejohdon rakennuskustannukset nousivat 4,999,931: 20 markkaan. Edellä mainittujen töiden yhteenlasketut kustannukset nousivat 6,205,437:25 markkaan, kanavien ja viemärien korjaus- ja kunnossapitokustannukset sekä puhdistuslaitosten käyttö- ja hoitokustannukset 1,533,767: 25 markkaan; yhteensä siis 7,739,204: 50 markkaa.

Teiden korjausta, sepelöimistä ja pinta-asfaltoimista suoritettiin 164,754 m² kustannusten ollessa 1,298,194: 75 markkaa. Maantienjatkeiden kunnossapitoon, johon valtio osallistui määrättyllä osalla, käytettiin vuoden aikana 29,457: 10 markkaa. Maantienjatkeiden parannuksia ei vuoden kuluessa suoritettu, joten 20,000 markan määräraha palautui kaupunginkassaan.

Teiden uudistustöistä mainittakoon seuraavat työt kustannuksineen: Tilkan silta Turuntiellä 1,378,987: 80 markkaa, silta ei valmistunut kuitenkaan lopullisesti ja v:een 1935 siirrettiin 68,012: 20 markkaa, rumpu Kumpulän puroa varten 358,075: 80 markkaa, It. Puistotien ja kylpylän väliset rantatiet ja istutukset Kaivopuistossa 229,494: 75 markkaa, v:een 1935 siirrettiin 61,505: 25 markkaa sekä It. Puistotien leventäminen 73,068: 25 markkaa.

Urheilukenttien korjauksia ja kunnossapittoa suoritettiin menoarviossa varattujen määrärahojen mukaisesti. Kustannukset olivat seuraavat: Eläintarhan, Kallion, Haapaniemen ja Käpylän urheilukenttien sekä raviradan kunnossapito 148,767: 90 markkaa, Kaisaniemen verkkopallokenttien kunnossapito 14,873: 65 markkaa, Alppilan hiihtomäen kunnossapito 16,481: 95 markkaa, hiihtomäkien rakentaminen ja kunnossapito 28,978: 95 markkaa, kelkkamäkien rakentaminen ja kunnossapito 113,542 markkaa, maaluistint ratojen kunnostaminen ja kunnossapito 131,190: 60 markkaa, Mustikkamaan juhla kentän kunnossapito 836 markkaa sekä pesäpallokenttien kunnossapito 9,865: 80 markkaa.

Seuraavat uudistustyöt suoritettiin alla mainituin kustannuksin: Eläintarhan urheilukentän vesiposteja, puhdistuskaivo suihkua varten sekä ajotie kentän eteläpuolelle 94,802: 70 markkaa, Kampin kentän kunnostaminen 22,931 markkaa ja Väinämöisenkadun urheilukentän sorastus 63,725: 20 markkaa.

Työttömyyden lieventämiseksi olivat kertomusvuonna seuraavat kadut y.m. paikat kallionlouhinta-, tasoitus- ja viemäritöiden alaisina: Turuntie, Toukolantie, Lauttasaarentie, Koskelantie, Josafatinkatu, Kirstinkatu, Kumpulantie, Suvilahden kokoojajohto, Viikin—Herttoniemen tie, Mäkelänkatu, Paciuksenkatu, Merikadun kokoojajohto, stadionin yhteyteen kuuluvat työt, Rajasaaren kokoojajohto, Rajasaaren puhdistuslaitos, Käpylän kokoojajohto, Kaarlenkatu, Kristianinkatu ja Hämeentie. Lisäksi suoritettiin ojankaivuuta Puodinkylässä sekä metsänpuhdistusta Herttoniemessä. Kustannukset näistä ylimääräisistä töistä nousivat 16,258,057: 05 markkaan.

Yllä mainittujen menoarvioon otettujen tai eri määräyksestä suoritettujen töiden lisäksi suoritettiin töitä kaupungin muille laitoksille sekä yksityi-

sille talonomistajille. Sellaisten töiden kustannukset olivat 2,115,694: 80 markkaa.

Talorakennusosaston henkilökuntaan kuuluivat kaupunginarkkitehti, avustava kaupunginarkkitehti, 6 avustavaa arkkitehtiä, 2 piirtäjää, 1 kirjanpitäjä ja 4 toimistoapulaista. Suoranaisesta työnjohdosta osaston työmailla huolehti 14 rakennusmestaria.

Osastolla käsiteltiin vuoden kuluessa 503 diaariin vietyä asiaa, joista annettiin lausuntoja, osaksi Helsingin kaupungin yleisten töiden lautakunnalle, osaksi kaupunginhallitukselle tai muille laitoksille. Sen lisäksi laadittiin uudisia muutosrakennusten piirustuksia, joista mainittakoon seuraavat: Kivelän sairaalan hallinto- ja asuinrakennuksen, teurastamon varanavetan, Korkeavuorenkadun 39:ssä tehtävien muutostöiden ja Kumpulan siirtolapuutarhan paviljongin pää- ja työpiirustukset sekä piirustusehdotuksia m.m. Savilan puhdistusasemaa varten, Käpylän hiekkavajaa, Marian sairaalan rakennuksen n:o 9:n muutossuunnitelmaa, Annalan ja Väinämöisenkadun urheilukenttien pukeutumispaviljonkia, Rajasaaren puhdistusaseman kone- ja pumppuhuonetta, kortteliin n:o 506 suunniteltua Töölön paloasemaa, Ryttylän koulukodin työpajarakennusta, Korkeasaaren leijonasuojaa, Hakaniementorin virastorakennusta ja ent. Turun kasarmin tontille suunnitellun linja-autoaseman sisustamista verten.

Työvoima vaihteli ollen 372 työntekijää tammikuun ensimmäisellä viikolla ja 321 joulukuun viimeisellä viikolla ja oli suurin eli 607 työntekijää huhtikuun 1 ja 7 p:n välisellä viikolla. Työvoiman viikkokeskimäärä oli koko vuoden aikana 406 työntekijää.

Kustannukset työntekijäin kesälomista nousivat 131,643: 10 markkaan, sairasaavat 67,379: 90 markkaan. Hautausavustuksina maksettiin 3,000 markkaa. Itsenäisyydenpäivän vietosta aiheutuneet työntekijäin palkat tekivät 18,639: 35 markkaa.

Kaupungin omistamien rakennusten ja talojen korjausta ja kunnossapitoa varten oli menoarviossa varattu yhteensä 4,109,160 markan suuruinen määräraha, kustannukset nousivat 3,839,413: 10 markkaan, säästöä oli siis 269,746: 90 markkaa.

Uudis- ja muutosrakennustöihin oli käytettävissä yhteensä 16,157,400 markkaa, josta 2,800,000 markkaa erikoisen rakennustoimikunnan hoitamaa uuden teurastamon rakennustyötä varten. Osaston käytettäväksi jäi siis 13,357,400 markkaa. Lisäksi tuli v:sta 1933 siirretyt 883,590: 95 markkaa, joten osaston toimesta kertomusvuonna teetettäviä töitä varten oli kaikkiaan 14,240,990: 95 markkaa. Kustannukset nousivat 13,043,007: 45 markkaan. 1,197,983: 50 markan suuruiseen säästöön sisältyy 80,000 markkaa, mikä siirrettiin v:een 1935 suorittamattomia töitä varten. Uudis- ja muutosrakennuksiin varattuja määrärahoja säästyi siis 1,117,983: 50 markkaa.

V:sta 1933 siirrettiin jo ennen mainitun Marian sairaalan pesulaitoksen uusimista varten myönnetyn 75,000 markan lisäksi 3,500,000 markkaa kunnalliskodin yhteyteen rakennettavaa naisten työkotipaviljonkia varten eli yhteensä siis 3,575,000 markkaa. Pesulaitosta varten myönnetty määräraha käytettiin, mutta työkotipaviljonkia varten myönnetty määräraha siirrettiin seuraavaan vuoteen.

Vuoden kuluessa suoritettiin sitä paitsi töitä, osaksi ennakolta v:n 1935 menoarviosta myönnettyillä määrärahoilla, osaksi kaupunginvaltuuston tai kaupunginhallituksen käyttövaroilla, yhteensä ¹⁾ 4,958,711: 85 markalla.

¹⁾ Tähän sisältyy Kivelän sairaalan hallintorakennusta varten 3,321,063:90 markkaa.

Käytettävissä olevasta määrärahasta palautettiin 46,233: 15 markkaa säästönä kaupunginkassaan.

Paitsi yllä mainittuja, osaston käytettäväksi osoitetuilla määrärahoilla suoritettuja töitä, suoritettiin töitä toisten kunnallisten laitosten ja viranomaisten laskuun yhteensä 252,985: 10 markalla, jotka työt tuottivat toimistolle voittoa 86: 75 markkaa.

Talorakennusosaston v. 1934 suorittamien töiden kokonaiskustannukset nousivat 22,169,117: 50 markkaan. Säästöä kaikista töistä karttui 1,434,050: 30 markkaa.

Seuraavat suurehkot uudisrakennustyöt loppuunsaoritettiin vuoden kuluessa:

Kallion paloaseman uudis- ja lisärakennustöiden kustannukset nousivat 3,915,291: 45 markkaan, joten määrärahasta, 3,918,000 markasta, jäi säästöä 2,708: 55 markkaa.

Nikkilän sairaalan asuinrakennusta varten oli myönnetty 4,017,900 markkaa, kustannukset nousivat 3,555,958: 70 markkaan, joihin sisältyy 102,776: 90 markkaa kulvertin rakentamiseksi vesi- ja lämpöjohtoputkien vetämistä varten rakennusten ulkopuolelle. Rakennuksen kuutiosisällys on 13,950 m³, joten kustannukset nousivat 254: 91 markkaan m³:ltä johtokulvertti mukaan luettuna. Verraten suuri säästö, 461,941: 30 markkaa, johtui siitä, että osa urakatöistä ja rakennustarpeista kuten vesi-, lämpöjohto- ja maalaustyöt sekä muuritiilit tulivat halvemmiksi kuin kustannusarviossa laskettiin.

Kansakoulun rakennuttamiseen Fleminginkadun tontille n:o 22—24, kortteliin n:o 351, oli myönnetty 12,372,500 markkaa, josta 11,490,000 markkaa rakennusta varten ja 882,500 markkaa alueen tasoittamista, pengermälle tulevia muureja, ulkoportaita y.m. varten. Rakennuksen kustannukset nousivat 10,811,122: 45 markkaan ja tasoitus- y.m. kustannukset 920,471: 30 markkaan eli yhteensä 11,731,593: 75 markkaan. Rakennuksen kuutiosisällys on 43,600 m³, joten kustannukset nousivat m³:ä kohden 247: 96 markkaan. Tasoituskustannukset mukaan laskettuina nousivat kustannukset m³:ä kohden 269: 07 markkaan. Säästö, 640,906: 25 markkaa, aiheutui samoista syistä kuin edellisessä rakennuksessa.

Kivelän sairaalan hallinto- ja asuinrakennus muurattiin syksyllä; sisustustyöt jatkuivat vuoden vaihteessa.

Lämpötekniikka. Lämpötekniikan valvontaan kuului vuoden lopussa 52 laitosta, joissa oli yhteensä 158 kattilaa ja niissä tulipinta 3,674 m². Kunnalliskodissa ja useimmissa sairaaloissa olevat monet kattilalaitokset on tässä laskettu vain yhdeksi laitokseksi. Vuoden kuluessa kattiloiden luku lisääntyi 7:llä ja tulipinta 140 m²:llä

Laatunsa puolesta kattilat jakautuivat höyry- ja lämminvesikattiloihin ja höyrykattilat edelleen korkea- ja matalapainekattiloihin, joissa työpaine oli 0.5 kg/cm². Korkeapainekattiloita oli 18, niissä tulipinta 1,126 m², matalapainekattiloita 83 ja tulipinta 1,479 m² sekä lämminvesikattiloita 57, joiden tulipinta 1,069 m². Kattiloiden tulipinnan keskisuuruus oli vastaavasti 62.5 m², 17.8 m² ja 18.8 m².

Laitosten korjausta ja kunnossapitoa varten oli myönnetty 295,800 markkaa, josta jäi säästöä 440: 25 markkaa.

Vuoden kuluessa suoritetuista suurehkoista töistä mainittakoon seuraavat:

Kallion paloasemalla, Nikkilän sairaalan henkilökunnan rakennuksessa ja Fleminginkadun tontille n:o 22—24 rakennetussa Aleksis Kiven koulussa suo-

ritettiin asennustöiden valvonta ja pidettiin lopputarkastus. Kivelän sairaalan hallintorakennukseen laadittiin työselitys lämpö- ja vesijohtoja varten, suoritettiin tarjousten hankinta ja niiden tarkastus.

Edellisen lisäksi suoritettiin useita alustavia suunnitelmia ja kustannus-arvioita.

Keskuslämmityslaitosten polttoainekulutuksesta laadittu tilasto osoittaa, että v. 1934 kulutettiin kaikkiaan 12,864 tonnia koksiksi redusoituna. Edelliseen vuoteen verraten osoittaa tilasto 390 tonnin eli 3 %:n vähennystä siitä huolimatta, että kattiloiden tulipinta suureni n. 4 %. Tämä aiheutuu harvinaisen pienestä ominaislämmöntarpeesta, joka oli 3,401 kcal/v; edellisenä vuonna se oli 4,206 kcal/v.

Puisto-osasto. Osaston henkilökuntaan kuului kaupunginpuutarhuri, avustava kaupunginpuutarhuri ja toimistoapulainen. Työnjohtajia oli 7, joiden lisäksi osaston palveluksessa oli kasvihuoneenpuutarhuri, talonmies, 19 puistovartijaa ja 8 harjoittelijaa.

Työntekijäin lukumäärä oli keskimäärin 134 ollen suurimmillaan toukuussa, 333, ja pienimmillään joulukuussa, 35. Varatyöntekijöitä oli joulukuussa 50, jotka käänsivät Kaisaniemen vanhoja nurmikenttiä vapaa-muurarin hautapatsaan ja ravintolan viereisellä alueella sekä Kaivopuiston nurmikot Ullanlinnan kylpylaitoksen ja korttelin n:o 203 välisellä kentällä. Kustannukset nousivat 33,252 markkaan.

Kukkakasveja istutettiin seuraaviin paikkoihin: Aleksanteri II:n patsaalle, Caloniuksen- ja Runeberginkadun kulmaan, desinfioimismajalan edustalle, Eiran puistikkoon, Engelinaukiolle, Runeberginesplanaadiin, Hankkijan edustalle, 18 läntisen hautausmaan haudalle, Hesperianesplanaadiin, Hietarantaan, Kaisaniemen puistoon, Kaivopuistoon, Katajanokan puistikkoon, kirurgisen sairaalan puistikkoon, Kivelän sairaalan puistikkoon, Koulu-puistikkoon, krematorion luo, kulkutautisairaalan alueelle, Marian sairaalan puistikkoon, Puijontien puistikkoon, Puutarhakadun puistikkoon, Ritari-talonpuistikkoon, Vanhassakaupungissa olevalle Hans van Sandenin haudalle, saksalaisen kirkon luo, Snellmanin patsaalle, Sofianlehdon pikkulastenkodin puistikkoon, Säätytalonpuistikkoon, Tähtitorninvuorelle, Ullanlinnan kylpy-laitoksen edustalle, Vanhankirkon puistoon, talvipuutarhan edustalle, kau-punginpuutarhaan, tuberkuloosisairaalan alueelle, Vesilinnanmäelle, Edel-feltintien ja Franzéninkadun varrelle, Aleksis Kiven koulun edustalle, Kumpu-lan koulupuutarhaan, Punanotkonpuistoon, Ruusulaan ja Siltavuorenran-nalle.

Kukkasipuleja, kesäkukkia ja monivuotisia kasveja istutettiin yhteensä 78,825 kpl., joiden hinta arvioitiin 188,540: 60 markaksi.

Koristepuita ja -pensaita istutettiin vuoden kuluessa 6,217 kpl. Niiden hinta arvioitiin 127,843: 40 markaksi. Entisten istutuspaikkojen ohella istutetiin puita ja pensaita seuraaviin uusiin paikkoihin: Aleksis Kiven kadulle, Teatteriesplanaadin mukavuuslaitoksen vierustalle, hautausmaan muurin vierustalle Hietarantaan, Helsingin- ja Vaasankadun kolmioon, Hesperianesplanaadiin, Kaarlenkadun pohjoispäässä olevalle rinteelle, Kaisaniemen rantatien vierustalle, Kaivopuistoon Ullanlinnan kylpylaitoksen viereiselle ranta-alueelle, Aleksis Kiven koululle, Mechelininkadulle Hesperiankadusta pohjoiseen päin, Sturenkadun pohjoispuolella olevalle Mäkelänkadun osalle, Kulo-maan siirtolapuutarhaan, Siltavuorenrannalle sekä Stenbäckin- ja Lääkäri-nkadun väliselle Turuntien osalle. Huomattava määrä koristepuita ja -pensaita käytettiin puistoissa myös ennen istutettujen puiden ja pensaiden kunnosta-

miseen. Tähän tarkoitukseen käytettiin tililtä Puiden istuttaminen kaupunginhallituksen määräyksen mukaan 10,000 markkaa.

Vanhojen nurmikenttien kylvömullaksi varattiin keväällä n. 350 m³ ruokamultaa. Puistoihin saatiin ruokamulta kaupungin omilta alueilta Herttoniemen satamaradan varrelta. Ainoastaan pieni määrä ostettiin.

Talvipuutarha oli edelleen suosiossa. M.m. ensimmäisenä pääsiäispäivänä laskettiin siellä käyneen 3,096 henkilöä.

Puisto-osaston varasto, joka oli useita vuosia It. Kaivopuistossa n. s. pantturimakasiinissa, siirrettiin makasiinin purkamisen johdosta Munkkisaa- ren rakennukseen n:o 2.

Kevätkesällä sovittiin puisto-osaston hoitoon siirrettäväksi teknillisen korkeakoulun sähkölaboratorion edustalla olevat Albertinkadun puoleiset istutukset. Vuotuinen korvaus istutusten hoidosta oli 1,500 markkaa.

Tuholaihyönteisten torjumiseksi ruiskutettiin puisto- ja kujannepuut kevättalvella hankitulla Ulster-ruiskulla huhtikuun 16 p:n ja toukokuun 5 p:n sekä elokuun 3 p:n ja 17 p:n välisinä aikoina. Samassa tarkoituksessa ruiskutettiin ja savutettiin kasvihuoneissa entiseen tapaan.

Puisto-osaston vakinaisiin menoihin tuli lisää kaksi uutta menoerää, nim. eduskuntatalon istutukset 12,800 markkaa ja kasvien tuholaistorjunta 50,000 markkaa.

Korjaus- ja kunnossapitomenot nousivat 2,259,707: 05 markkaan, josta Puistot ja istutukset tilille tuli 1,159,862: 70 markkaa. Viimeksi mainitut kustannukset jakautuivat seuraavasti:

Kaupunginpuutarha	125,614: 25	Runebergin, Lönnrotin ja	
Kasvihuoneet	131,826: —	Snellmanin patsaiden ko-	
Kaivopuisto	70,462: 90	ristaminen	6,513: 70
Kappellesplanaadi, Rune-		Hesperianesplanaadi	6,252: 60
berginesplanaadi, Teatteri-		Keuruuntien istutukset	6,005: —
esplanaadi	60,287: 60	Ensi-sairaalan puistikko ...	5,915: —
Tähtitorninvuori	51,526: —	Puijonkadun puistikko	5,625: —
Kaisaniemi	51,107: 20	Nervanderinpuistikko	5,567: —
Engelinaukio	36,818: 50	Runebergin patsaan istut. ...	5,545: —
Talvipuutarhan edustalla		Haapaniemen urheilukentän	
olevat pengermät	33,536: 15	istutukset	5,445: —
Vanhankirkon puisto	31,190: —	Torkkelinpuistikko	5,425: —
Eläintarha	29,790: 30	Kallion kirjastotalon istutus	5,420: —
Eiran puistikko	23,519: —	Mechelininkadun istutukset	4,925: —
Punanotko	22,065: —	Koulupuistikko	4,795: —
Hakasalmen ja Hesperian		Turuntien ja Arkadiankadun	
puisto	18,345: —	kolmioistutukset	4,690: —
Heikinpuisto	16,194: 20	Lönnrotinpuistikko	4,655: —
Katajanokan puistikot	14,692: 50	Ateneumin istutukset	4,575: —
Hietaranta	14,530: —	Liisanpuistikko	4,570: —
Hauhontien puistikot	13,476: 85	Suomen pankin istutukset .	4,563: 60
Käpylän urheilukentän ist.	12,295: —	Runebergin:n leikkikenttä	4,340: —
Haudat	12,106: —	Ullanpuistikko	4,290: —
Kallion urheilukentän istu-		Pohjolankadun istutukset ..	4,230: —
tukset	10,670: —	Ritaritalonpuistikko	4,220: —
Kallion kirkon istutukset ..	9,345: —	Ruoholahdenpuistikko	4,090: —
Kirurgisen sairaal.istutukset	9,030: —	Telakanpuistikko	4,025: —
Johanneksen kirkon ist. ...	7,830: —	Kolmikulma	3,715: —
Urheilukadun istutukset ..	7,745: —	Aleksis Kiven kadun istut. ...	3,565: —
Kangasalantien leikkikenttä	7,165: —	Museokadun leikkikenttä ...	3,445: —
Vuorimiehenpuistikko	6,920: —	Teknillisen korkeakoulun	
Mäkelänkadun istutukset ..	6,910: —	puistikko	3,380: —
Säätytalonpuistikko	6,780: —	Franzéninkadun istutus ...	3,350: —
Puutarhankadun puistikko .	6,675: —	Dagmarinkadun leikkikenttä	3,215: —

Meritori	3,130: —	Arkadian- ja Runeberginka-	
Saksalaisen kirkon istutukset	3,085: —	dun kulmaus	1,590: —
Aleksanteri II:n patsaan is-		Hämeentien runkopuut	1,555: —
tutukset	3,070: —	Kotkankadun istutukset ..	1,475: —
Simonkadun kujanne	2,945: —	Pääskylänpuistikko	1,315: —
Lapinlahdenpuistikko	2,740: —	Kasarmintorin istutukset ..	1,260: —
Apollonpuistikko	2,680: —	Ammattienedistämislaitok-	
Annalan urheilukentän istut.	2,650: —	sen edusta	970: —
Agricolanpuistikko	2,515: —	Porvoonkadun puistikot ...	880: —
Fredrikinkadun pohjoispään		Kinnekkulle	865: —
istutukset	2,510: —	Hernesaareskadun istut. ..	810: —
Viidennen linjan puistikko .	2,490: —	Aadolfinrinne	795: —
Sirkuspuistikko	2,380: —	Arkadian- ja Pohj. Rautatie-	
Porthanin- ja Pengerkadun		kadun kulmaistutukset ..	635: —
väläinen istutus	2,375: —	Topeliuksenkadun puistut.	545: —
Bulevardin puuistutukset ..	2,365: —	Meritullinkadun pohjoispään	
Caloniuksen- ja Runebergin-		istutukset	460: —
kadun kulmaistutus	2,275: —	Tekn. korkeak. sähkötekn.	
Perhonkadun leikkikenttä .	2,050: —	laitoksen istutukset	300: —
Paulantien leikkikenttä	1,990: —	Pietarinkadun kastanjat ..	230: —
Turuntien puuistutukset ...	1,980: 20	Perämiehenkadun istutukset	225: —
Kapteenipuistikko	1,860: —	Sekalaista	112,833: 15
Hankkijan edusta	1,615: —		
Fredrikintori	1,610: —		
		Yhteensä	1,159,862: 70

Uudistoihin käytetyt varat jakautuivat seuraavasti: uusien puistosohvien osto 49,950 markkaa, osastolla oli puistosohvia vuoden lopussa kaikkiaan 1,460 kpl., Turuntien ja Runeberginkadun välisten Pohj. ja Etel. Hesperiankatujen istutusten lopullinen kunnostaminen 127,000 markkaa, ja samojen katujen Runebergin- ja Mechelininkadun välillä olevien jatkeiden perustamistyöt 199,864: 20 markkaa, Aleksis Kiven kadun puuistutukset Sturen- ja Kotkankadun välisellä osalla 12,253: 30 markkaa Floran puutarhan taakse rakennettu uusi multatarha, tiet, salaajitus ja aitaus 20,000 markkaa, jolloin Mäntymäellä ollut entinen multatarha hävitettiin, Porthanin- ja Pengerkadun väliselle istutukselle rakennettu kesävesijohto 15,834: 65 markkaa, myönnetty määräraha oli 15,000 markkaa, Runeberginkadun leikkikentän kesävesijohto 20,410: 20 markkaa, mikä ylitti 5,410: 20 markalla määrärahan, kaupunginpuutarhan lavatarhaa ympäröivien teiden tervaus 12,886 markkaa, Talin kartanon alueelle tulevan taimiston perustamistöiden kustannuksia 55,000 markkaa, Hietarantaa rajoittavan hautausmaan muurin vierustan kunnostaminen ja puiden ja villiviinin istutus sinne 24,965: 50 markkaa, Stenbäckin- ja Lääkärinkadun välisen Turuntien osan lehmusten istutus 20,208: 20 markkaa, Merisataman istutustyöt 15,000 markkaa, puisto Siltavuorenrannalle 99,994: 20 markkaa sekä Helsingin- ja Vaasankadun kolmion istutukset 9,500 markkaa.

Varsinaisen menosäännön ulkopuolella suoritettiin Väinämöisenkadun ja krematorion välisen alueen puhdistus, jota varten kaupunginhallitus myönsi käyttövaroistaan 30,000 markkaa.

Kiintestötoimiston laskuun jatkettiin edellisen vuoden syksyllä aloitettuja perustamistöitä lähellä Herttoniemen kartanon rajaa sijaitsevassa Kulomaan siirtolapuutarhassa. Kustannukset nousivat 388,459: 55 markkaan.

Talorakennusosaston laskuun suoritettiin Aleksis Kiven koulun, Kallion paloaseman ja Rautalammin tien istutusten perustamis- ja istutustyöt, joiden kustannukset nousivat vastaavasti 234,902: 30, 22,556: 20 ja 5,862: 75 markkaan.

Katurakennusosaston tiliin suoritettiin istutustöitä Kaisaniemessä 19,711:30 markalla, It. Kaivopuiston 3:ssa 352:50 markalla, Mechelininkadulla 4,632:50 markalla, Mäkeläkadulla 732 markalla ja Kaivopuistossa Ullanlinnan luona 5,944:80 markalla.

Kustannukset kesälomista nousivat 22,465:50 markkaan ja sairasavusta 13,443:45 markkaan. Itsenäisyydenpäivänä maksetut työntekijäin palkat nousivat 2,895:40 markkaan.

Kaupunginpuutarhasta myytiin kuten ennenkin yli jääneitä taimia, kukkasia, pensaita y.m. sekä vuokrattiin kasveja juhlatilaisuuksiin. Näistä karttui tuloja yhteensä 74,269:30 markkaa.

Vuoden lopulla toimitetun luetteloinnin mukaan oli kaupunginpuutarhan kasvihuoneissa ja talvipuutarhassa olevien kasvien, avomaalle kasvatettavien perennain ja taimiston, koristepuiden ja pensaiden arvo yhteensä 401,245 markkaa.

Varasto-osaston henkilökuntaan kuului varastonpäällikkö, kirjanpitäjä ja 3 toimistoapulaista. Päävarastolla oli varastonhoitaja ja toimistoapulainen sekä konepajassa insinööri ja 3 toimistoapulaista.

Osaston tehtävänä oli hoitaa Malminkadun 5:ssä sijaitsevaa päävarastoa, Ruoholahden ja Hakaniemen varastoja, Toukolassa sijaitsevaa konepajaa sekä rakennustoimiston tarveaineiden, työkonoiden ja -välineiden ja kaluston hankinnat.

Toimiston eri osastot ja yksityiset käyttivät konepajoja vuoden aikana seuraavasta yhdistelmästä ilmenevällä tavalla:

	Tarveaineita, Smk.	Työkustannuksia, Smk.	Yhteensä, Smk.
Varasto-osasto	428,450: 90	473,238: 80	901,689: 70
Katurakennusosasto	447,803: 55	588,511: 90	1,036,315: 45
Satamarakennusosasto	239,435: 70	397,114: 75	636,550: 45
Talorakennusosasto	207,262: 55	299,771: 60	507,034: 15
Puisto-osasto	48,794: 90	70,641: 85	119,436 75
Kansliaosasto	—	441: 50	441: 50
Muut kaupungin laitokset	117,117: 40	105,998: 75	223,116: 15
Yksityiset	1,687: 55	11,199: 55	12,887: 10
Yhteensä	1,490,552: 55	1,946,918: 70	3,437,471: 25

Varastoitujen rakennustarpeiden arvo oli tammikuun 1 p:nä 1934 2,729,486:94 markkaa. Vuoden kuluessa ostettiin tarveaineita 8,392,336:20 markalla ja käytettiin 7,583,103:60 markalla, joten säästö v:een 1935 oli 3,538,719:54 markkaa. Tarveaineiden käyttö jakautui seuraavasti: katurakennusosasto 5,531,722:40 markkaa, satamarakennusosasto 982,607:75 markkaa, talorakennusosasto 662,478:10 markkaa, konepajat 280,319:70 markkaa, puisto-osasto 28,583:95 markkaa, kansliaosasto 36,517:80 markkaa, muut kaupungin laitokset 35,679:20 markkaa sekä yksityiset 25,194:70 markkaa.

Tilivi: aston henkilökunnan muodostivat kamreeri, kirjanpitäjä, avustava kirjanpitäjä ja 3 toimistoapulaista.

Tilitodistuksia oli vuoden aikana 21,641, laskutuksia 1,207 ja lähetettyjä kirjelmiä 1,433. Kirjanpitoeriä oli yhteensä 33,370.

Tiliviraston käteiskassan liikevaihto oli kertomusvuonna 6,135,585:65 markkaa. Viraston määrärahat olivat yhteensä 239,636 markkaa menojen ollessa 233,332:80 markkaa, joten säästöä jäi 6,303:20 markkaa.